Janica Ylikarjula

13.4.2021

Eduskunnan suurelle valiokunnalle
VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

EK kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kantanaan seuraavan.

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta antaa kattavan ja tasapainoisen kokonaiskuvan hallituksen EU-linjauksista. Sen pohjalta on hyvä jatkaa Suomen rakentavaa EU-politiikkaa. Samalla on muistettava tarve olla myös rohkeasti rakentavan kriittinen, kun on kyse Suomen ja sen elinkeinoelämän kannalta keskeisistä kokonaisuuksista.

EU:n arvot sekä ns. kaksoissiirtymä: kestävä kehitys ja digitalisaatio

EU:n arvoja haastetaan myös EU:n sisältä. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on yritystenkin näkökulmasta erittäin tärkeää. Se vakauttaa yritysten toimintaympäristöä ja tuo siihen ennustettavuutta. Eurooppalaista yhteiskuntamallia kyseenalaistetaan niin ulkopuolelta kuin EU:n sisältäkin. Heikko ja hajanainen EU olisi Suomelle merkittävä ongelma.

EU:ssa vallitsee laaja yhteisymmärrys tulevaisuuden muutostekijöistä, kestävästä kehityksestä ja digitaalisesta siirtymästä sekä maailmanlaajuisesta kilpailusta. Ne ovat elinkeinoelämän näkökulmasta meille paitsi haasteita, myös merkittäviä mahdollisuuksia. **EK jakaa näkemyksen siitä, että edelläkävijyys ilmastotyössä ja sen synnyttämät innovaatiot voivat yhtä aikaa tarjota Suomelle mahdollisuuden vähentää kasvihuonepäästöjä, synnyttää uusia työpaikkoja, kohentaa taloutta ja vientiä, vahvistaa hiilikädenjälkeä sekä edistää luonnon monimuotoisuutta.** Toimialakohtaiset hiilineutraaliustiekartat muodostavat hyvän pohjan vihreän siirtymän investoinneille ja uudistuksille. Tiekarttojen toimeenpanossa keskeistä on toimintaympäristön muuttaminen laajasti tukemaan hiilineutraaliuteen siirtymistä ja yritysten investointeja.

Erilaisista painotuksista huolimatta keskeistä kaikille tiekartoille on toimintaympäristön sekä sääntelyn ennustettavuus ja kannustimet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

Strateginen autonomia

Koronakriisi on vahvistanut jo aiemmin havaittavissa olleita suuntauksia. EU:ssa on viime vuosina lisääntynyt huoli siitä, miten unioni pärjää taloudellisesti kilpailijamaiden kuten Kiinan ja Yhdysvaltojen kanssa. Samalla myös koetaan, että erityisesti Kiina on saavuttanut vahvistuneen asemansa osittain epäreiluilla pelisäännöillä.

Euroopan komissiossa ja osassa jäsenmaita on halua korostaa eurooppalaista omavaraisuutta ja strategista autonomiaa. Näkökulma on laajentunut turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ulkopuolelle koskemaan mm. sisämarkkinoita ja kilpailupolitiikkaa sekä kauppapolitiikkaa. Keskeisiä kysymyksiä ovat: Olemmeko liian riippuvaisia muista maista erityisesti joillakin strategisilla aloilla? Onko huoltovarmuus EU:ssa riittävällä tasolla? Pitäisikö tuotantoketjuja vahvistaa tai palauttaa yhä enemmän EU:hun tai yksittäisiin jäsenmaihin?

Elinkeinoelämän mielestä on löydettävä tasapaino globaalin yhteistyön ja omavaraisuuden kesken sekä markkinaehtoisuuden ja julkisen sektorin vahvistuneiden toimenpiteiden välillä.

EU:n kilpailukyvystä me voimme ja meidän pitää huolehtia riippumatta muista. Eurooppaa vaivaa heikko tuottavuuskasvu ja se on jäänyt jälkeen digitalisaatiossa ja on jäämässä jälkeen myös teknologisessa kehityksessä. Vain kilpailukykyinen EU on vaikuttava toimija suurvaltakamppailun maailmassa.

Suomi on pienenä avotaloutena vahvasti riippuvainen kansainvälisestä kaupasta ja arvoketjuista myös jatkossa. Sisäänpäin kääntyminen ja protektionismi ei ole vaihtoehto.

Toimitusketjut ovat olleet isossa kuvassa yllättävän resilienttejä huomioiden globaalin kriisiin mittakaavan. **Lähtökohtana onkin oltava se, että yritykset tekevät omista näkökulmistaan mahdolliset muutokset toimitusketjuihin. Julkisen vallan tulee keskittyä kansainvälisen sääntökehikon ja yritysten toimintaedellytysten kehittämiseen. Pääsääntönä on pikemminkin toimitusketjujen hajauttaminen kuin riippuvuus yhdestä toimijasta tai paikasta.** Huoltovarmuudesta on luonnollisesti huolehdittava. Kahdenvälisten kauppasopimusten solmiminen on hyvä keino vahvistaa toimitusketjuja ja löytää vaihtoehtoisia toimittajia.

Koronakriisi paljasti, miten nopeasti sisämarkkinoiden peruslähtökohdat heitettiin romukoppaan. EU-maiden valmius yhteistyöhön oli hyvin puutteellinen koronakriisin alussa. Rajoitusten poistamisen pitää tapahtua koordinoidummin ja vastaaviin kriiseihin pitää varautua yhdessä nykyistä paremmin. Pandemian jälkeen on toteutettava konkreettiset toimenpiteet EU-tason kriisinkestävyyden vahvistamiseksi mm. huoltovarmuudessa ja yhteishankinnoissa. Tämä edellyttää riittäviä resursseja, osaamista sekä ennen kaikkea jäsenmailta yhteistyöhalua.

Sisämarkkinarajoituksista ei pidä palata vain ennen kriisiä olleeseen tilanteeseen, vaan jatkaa sisämarkkinoiden syventämistä entisestään. Hyvän lainsäädäntötyön periaatteesta on pidettävä tiukasti kiinni ja on vältettävä turhaa hallinnollista taakkaa.

EU-selonteon strategisen autonomian linjaukset ovat erittäin hyvät: Se perustuu EU:n omien vahvuuksien kehittämiselle, reilulle kilpailulle ja maailmantalouteen osallistumiselle. Myös EU:n valtiontuki- ja kilpailupolitikan näkemykset ovat kannatettavia. Koronakriisin aikana höllennetyistä EU:n valtiontukisäännöistä on luovuttava heti, kun se on mahdollista. Toisaalta on suhtauduttava avoimesti kauppapolitiikan toimiin ja mahdollisiin uusiin välineisiin, joilla puututaan esim. kilpailua vääristäviin valtiontukiin.

Elinkeinoelämä olisi kaivannut selontekoon vahvempaa painotusta kaupan vapauttamisen puolesta. EU on ollut vapaakaupan puolestapuhuja ja EU:n omat markkinat ovat varsin avoimet. EU:n kauppapoliittinen linja on kuitenkin murroksessa johtuen Kiinan noususta, brexitistä, USA:n asettamasta paineesta ja talouden laskusuhdanteesta. Valitettavasti koronakriisi voi kiihdyttää protektionismia - kotimaisia yrityksiä haluaan suosia esim. julkisissa hankinnoissa ja valtiontuet lisääntyvät globaalisti.

Halu edistää kauppapolitiikalla entistä enemmän kestävää kehitystä on ymmärrettävä tavoite, mutta sen mahdollinen ylipainottaminen voi samalla aiheuttaa haasteita EU:n kauppapolitiikan toimintakyvylle. Kauppasopimusprosessit ovat jo nyt pitkiä, hitaita ja epävarmoja.

Läpileikkaavat teemat kuten EU:n strateginen autonomia tai teollisuuspolitiikka edellyttävät kokonaisvaltaista ja huolellista eri politiikkalohkojen näkemysten yhteensovittamista. Tämä on huomioitava Suomessa EU-valmistelussa ja -johtamisessa.

EU:n talouspolitiikka ja mahdolliset uudet tulonlähteet

Sopu poikkeuksellisesta toimenpiteestä perustaa EU:n elpymisrahasto on herättänyt paljon keskustelua Suomessa. **Keskustelu Euroopan talous- ja rahaliiton ja pankkiunionin syventämisestä ja mahdollisista yhteisistä finanssipolitiikan toimista tulee jatkumaan. Sen vuoksi on tärkeää, että myös hallitus kannustaa osaltaan käymään tätä keskustelua, jotta Suomella on myös tuoda keskusteluun ja valmisteluun omia näkemyksiään. Selonteossa nämä kysymykset jäivät vähemmälle huomiolle.**

Keskustelua EU:n uusista tulonlähteistä on käyty jo pitkään ennen elpymisrahastoa. Elpymisrahaston osalta ei ole toistaiseksi tehty mitään päätöksiä EU:lle annettavasta verotusoikeudesta. On kuitenkin sovittu jatkovalmistelusta eräiden uusien tulonlähteiden osalta, ja päätökset niistä tehdään myöhemmin.

Helppoja ratkaisuja EU:n uusiksi tulonlähteiksi ei ole tarjolla. On vaikea löytää toteuttamiskelpoisia uusia tulonlähteitä, jotka tarjoaisivat vakaat ja riittävät resurssit ja jotka kaikki jäsenmaat olisivat valmiita hyväksymään.

EU:n rahoituslähteitä arvioitaessa on välttämätöntä huolehtia siitä, että järjestelmä tukee kasvua ja työpaikkojen syntymistä. Siksi onkin tärkeää välttää kokonaisveroasteen nostaminen. Esillä olleiden esimerkkien osalta on olemassa riski, että ne lisäävät eurooppalaisen elinkeinoelämän kustannuksia, heikentävät kilpailukykyä ja johtavat kauppakumppanien vastatoimiin.

EU turvallisuusyhteisönä

Olemme samaa mieltä siitä, että unionin tulee olla vahva turvallisuusyhteisö. Tämä on Suomen etu. Erityisen tärkeää on yhteistyö rajat ylittävien turvallisuusriskien hallinnassa, kuten esimerkiksi vastaamisessa kyberhyökkäyksiin ja muihin tietoverkkoja hyödyntäviin rikoksiin, hybridivaikuttamiseen ja kansainväliseen rikollisuuteen.

Yritysten toimintaan vaikuttavien turvallisuusasioiden kehittäminen EU-tasolla on tärkeää, erityisesti jos niihin liittyy yrityksille asetettavia vaatimuksia.

Kun yrityksille asetetaan esim. turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia, niiden tulisi olla kohtuullisia niin saavutettavuuden kuin kustannustenkin osalta ja sikäli joustavia, että niissä huomioidaan myös eri aloilla toimivien ja eri kokoisten yritysten realistiset mahdollisuudet. Kun vaatimuksia asetetaan, tulisi ensisijaisesti asettaa turvallisuuden tasoon liittyviä vaatimuksia ja jättää toteuttamiskeinoihin liittyvät valinnat toimijoille itselleen, esim. yrityksille.

Korona-pandemia on osoittanut heikkouksia niin Suomen kuin muidenkin maiden huoltovarmuudessa. On tärkeää, että pandemian opit käydään tarkkaan läpi ja päätetään sekä toimeenpannaan muutokset, joilla mm. kriittisten lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja tarvikkeiden saatavuus turvataan kaikissa tilanteissa.

Yritysten toimintaan ja työelämään liittyvän turvallisuuden kehittäminen kansainvälisessä yhteistyössä luo pohjaa myös kansalaisten kokonaisturvallisuuden vahvistamiselle ja turvallisuuden kokemukselle.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ja Schengen-alueen kehittämiseen

Elinkeinoelämä jakaa käsityksen, että EU:lla on tarve luoda toimiva yhteinen turvapaikkajärjestelmä. Sen kulmakiviä ovat uskottava ulkorajavalvonta, nopea lupaprosessi ja toimivat uudelleensijoitus- ja paluujärjestelyt.

Elinkeinoelämän näkökulmasta työntekoon tai opiskeluun perustuvan taloudellisen maahanmuuton edistäminen on jäänyt liian vähälle huomiolle.

EU:n direktiiveillä luodut maahantuloperusteet, kuten EU:n sininen kortti ja yrityksen sisäinen siirto, ovat Suomessa jääneet hyvin vähälle käytölle. Niitä kehittämällä olisi mahdollista saada EU:sta nykyistä yhtenäisempi tutkimus- ja työntekoalue myös kolmansien valtioiden kansalaisille.

Suomalaisille työnantajille, yrityksille, tutkimus- ja oppilaitoksille on tärkeätä, ettei EU-tason sääntelyllä luoda uusia esteitä tai rajoituksia työntekijöiden, tutkijoiden tai opiskelijoiden maahantulolle.

Alue- ja rakennepolitiikka

EK korostaa EU:n yhteisen alue- ja rakennepolitiikan osalta vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Alue- rakennepolitiikassa tulee aina pyrkiä rakenteita uudistaviin ja kehittäviin toimenpiteisiin, joiden kokonaisuutta on tarkasteltava valtakunnalliselta tasolta niin, että toimet tukevat ja täydentävät toisiaan ilman riskiä päällekkäisestä toiminnasta.

Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden tuki on Suomelle olennainen, mutta samalla on huomioitava, että esimerkiksi myös Etelä- ja Länsi-Suomesta löytyy heikommin kehittyneitä tai rakennemuutosten vaikutuksista kärsineitä alueita.

EU-päätöksenteko ja toimivalta

EK suhtautuu myönteisesti määräenemmistöpäätöksentekoon siirtymiseen ulkopolitiikassa esim. pakotteisiin liittyen. Määräenemmistöpäätöksenteko veroasioissa on kannatettava hanke siltä osin, kun se soveltuisi hallinnollisiin hankkeisiin ja esimerkiksi ilmoitusmenettelyjen yhtenäistämiseen. EU-tasoinen menettelyjen yhtenäistäminen vähentäisi myös suomalaisyritysten hallinnollista taakkaa ja estäisi veropetoksia**. Määräenemmistöpäätöksentekoa ei kuitenkaan tulisi ulottaa asioihin, jotka kuuluvat kansallisen veropoliittisen päätöksenteon ydinalueeseen. Suomen on pidettävä huolta, että se voi kehittää verotustaan pienelle, innovatiiviselle vientitaloudelle hyödyllisellä tavalla.**

Emme näe tarvetta merkittävälle toimivaltamuutoksille unionin ja jäsenmaiden välillä. Esim. **työllisyys- ja sosiaalipolitiikan on jatkossakin oltava pääasiallisesti jäsenvaltioiden vastuulla**.

EU:n tulevaisuutta koskeva konferenssi tarjoaa mahdollisuuden käydä jäsenmaissa rakentavaa EU-keskustelua. Keskustelun reunaehdot on tuotava selvästi esille, jotta konferenssia kohtaan ei synny epärealistisia odotuksia esim. perussopimusten avaamiseen liittyen.

13.4.2021

Suomen EU-edunvalvonta ja kannanmuodostus

Koronakriisi, lisääntyneet geopoliittiset jännitteet ja brexitin myötä muuttuneet EU:n sisäiset valtasuhteet vaikuttavat EU:n suunnan hakemiseen. Muutokset haastavat myös Suomen EU-edunvalvontaa.

Suomen on tärkeää pystyä rakentamaan laajasti kumppanuuksia EU:n jäsenmaiden kanssa. Se edellyttää aktiivista EU-politiikkaa niin poliittiselta kuin virkamiestasoltakin. Suomessa on tarpeen tehdä myös systemaattista yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Suomessa eduskunnan vahva mukanaolo EU-päätöksenteossa ja sidosryhmien mukaan ottaminen osana EU:n yhteensovittamisjärjestelmää on poikkeuksellinen. Sidosryhmäyhteistyön taso vaihtelee kuitenkin politiikka-alueittain ja sen systematisoinnissa on parannettavaa.

Kunnioittavasti

Janica Ylikarjula

Elinkeinoelämän keskusliitto EK